

“Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ,„

ΟΙ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥΣ

Η περίφημη Διεθνής Έκθεση της Βενετίας, Μιά παράξενη περιπέτεια του Όλλανδου ζωγράφου Βάν Μπέργκεν. Η προσωπογραφία της μαχαρανής της Σουράτα. Τα πορτραίτα του μονόφθαλμου στρατηγού. Ένα ανέκδοτο του ζωγράφου Τενίε. Ο Βελάσκουθ, ο Φίλιππος 4ος και το παράσημο. Το γραμματόσημο της Γκρέτας Γκάρμπο.

Γκρέκο και τελειώνει με τις υπερμοντέρνες προσωπογραφίες από τους μεγαλύτερους συγχρόνους ζωγράφους.

Εξ άφορμης λοιπόν της Έκθέσεως των άριστουργημάτων του κόσμου, η Ευρωπαϊκός εφημερίδες ασχολήθηκαν με τη ζωή των ζωγράφων και δημοσίωσαν μερικά από τα πιο περιέργα και τα πιο έκπληκτικά περιστατικά της καλλιτεχνικής σταδιοδρομίας τους.

Ο ζωγράφος και το μοντέλο έχουν πάντα παράξενες σχέσεις. Οι προσωπογράφοι μάλιστα είναι οι μόνοι από τους ζωγράφους που συναντούν τις περισσότερες φορές ένα σωρό άυπερέβλητες δυσκολίες για την εκτέλεση ενός πίνακος. Συλλογιόσθε ότι έχουν ως μοντέλλα βασίλεις, δικτάτορες, μεγαλόφυες, ώφορφες γυναίκες της ανώτερης κοινωνίας και τέλος ένα δλόκληρο πλήθος μεταιοδών ανθρώπων που θέλουν ν' αποθανάτισουν το πρόσωπό τους και καταφεύγουν σ' ένα διάσημο πινέλλο. Μ' άλλα λόγια η προσωπογραφία «είνε ο καθρέφτης της ανθρωπότητας», όπως έλεγε ο Ροϋμπενς. Φαντάζεται τώρα κανείς το πλήθος των ανέκδοτων που ύπάρχουν στο περιβάριο θά λέγαμε των προσωπογραφιών και τα όποια άποτελούν την καλύτερη και την πιο έπεξηγηματική ιστορία τους.

Ένας Όλλανδός ζωγράφος, παραδειγματός χάριν, ο Βάν Μπέργκεν, έχει στείλει στην Έκθεση της Βενετίας την προσωπογραφία της μαχαρανής της Σουράτα, που προκαλεί τόν θαυμασμό, αλλά και την κατάπληξη του κόσμου. Μά τι λοιπόν; Αυτός ο Βάν Μπέργκεν ζωγράφισε μία ζωντανή γυναίκα ή κανένα φάντασμα; Γιατί αλήθεια, τόσο οι τόνοι όσο κι η διαφάνεια των χρωμάτων του πίνακος κάνουν τόν κόσμο να νομίζει, ότι πρόκειται περί φαντάσματος. Κι' ωστόσο, η γυναίκα του μαχαραγιά της Σουράτα όχι μόνο ζή και βασιλεύει στά χρόνια μας, αλλά είνε και μία από τις λίγες πεντάμορφες γυναίκες της Άσίας. Γιατί τότε την παρουσιάζει ο Βάν Μπέργκεν σάν «όπτασια, σάν σκιά, σάν φάντασμα;» Την εξήγησι αυτούτου του πείρηγρου φαινομένου την έδωσε ο ίδιος στόν «Εσπερινό Ιαχυδρόμο» του Μιλάνου:

«Έδω και τρία χρόνια, γράφει, είνε κανένας ένο μεγαλό ταξείδι στην Άσια και μία μέρα έφιαξένηθα από το μαχαραγιά της Σουράτα, ο όποιος μόλις έμαθε ότι ήμουν «διάσημος Ευρωπαίος ζωγράφος», με κάλεσε άμέσως στό παραμυθένιο παλάτι του. Ο μαχαραγιάς της Σουράτα είνε σάν τόν Σολομώντα ένα χαρέμι από χιλίες γυναίκες! Άναμεσα σ' αυτές, μία μονάχα ήταν ή έκλεκτική της καρδιάς του, που είνε και τόν τίτλο της μαχαρανής. Ήταν, όπως έλεγα, η πιο όμορφη γυναίκα της Άσίας! Μία μέρα, λοιπόν, ο μαχαραγιάς της Σουράτα, που ήταν τρελλά έρωτευμένος μαζί της, με κάλεσε στην αίθουσα του θρόνου και μου είνε:

—Έπιθυμώ πολύ να κάνετε την προσωπογραφία της μαχαρανής. Άν ή ζωγραφία είνε ανάξια της όμορφιάς της, θά σάς δώσω τά πολυτιμότερα διαμάντια της συλλογής μου. Σας συμβούλευα λοιπόν να τελειώσετε γρήγορα αυτή τη ζωγραφία, αρχίζοντας άμέσως από σήμερα!...

—Είνε έτοιμος κιόλας ν' αρχίσω, του άπάντησα, φτάνει να με παρουσιάσετε στη μαχαρανή!

—Πώς; Άκανε καταπληκτός ο μαχαραγιάς της Σουράτα και πετάχτηκε από το θρόνο του. Θέλετε να δήτε το πρόσωπό της;

—Μά άν δέν τό δώ, πώς θά μπορέσω να τό ζωγραφίσω; του

ΥΤΕΣ τις μέρες άνοιξε στη Βενετία ή περίφημη «Έκθεση των άριστουργημάτων του κόσμου». Είνε ή μεγαλύτερη κι' ή πιο άξιοθαύμαστη Έκθεση που μπορεί να δη κανείς. Όλες ή πινακοθήκες και τά μουσεία της Ευρώπης και της Άμερικής έστειλαν τους καλύτερους πίνακές τους και τά καλύτερα άγάλματά τους. Ένα δέ από τά πιο περίεργα τμήματα αυτής της πρωτοφανούς Έκθέσεως είνε και τό τμήμα της «Παγκοσμίου Προσωπογραφίας» που άρχισε με τά πορτραίτα

άπάντησα μ' ένα ειρωνικό χαμόγελο στά χείλη. Ο έρωτευμένος μαχαραγιάς ώστόσο δέν έπαυσε από λόγια. —Δέν σάς χρειάζομαι πια! ούρλιαζε από τό θυμό του. Τά θέηλα μάτια σας δέν μπορούν ν' αντικρύσουν την άγάπη μου. Κανείς άλλος δέν βλέπει τη μαχαρανή, παρά μονάχα εγώ!...

—Έγω τότε κατάλαβα ότι θά έχανα την ευκαιρία να κερδίσω μερικά από τά περίφημα διαμάντια του μαχαραγιά της Σουράτα, άν δέν κατέβαζε τό μυαλό μου καμμιά έξυπνη ιδέα. Συλλογιόσθε λοιπόν λιγάκι κι' ύστερα λαμποκοπώντας από μία ξαφνική χαρά, γύρισα κι' έπια στόν 'Ινδού μονάρχη:

—Δέν μπορώ να δώ ούτε τη σκιά της;

Ο μαχαραγιάς που λαχταρούσε πολύ ν' άποχτήσει μία προσωπογραφία της άγαπημένης του, με κύταξε ύποπτα στό μάτια και μου είνε:

—Τη σκιά της; Μά πώς θά μπορέσετε από τη σκιά της να κάνετε τη ζωγραφία;

—Άν δέν μπορούσα, δέν θά ήμουν ζωγράφος, του άπάντησα. Κι' έπειτα, πονηρά, του εξήγησα τό σχέδιό μου.

—Εά κρυφτούμε μαζί δυο πρώτα στόν κήπο, την ώρα που κατεβαίνει ή μαχαρανή να κινή τόν περιπάτο της. Σας δίνω τό λόγο μου, ότι δέν θά την κυτάξω στό πρόσωπο. Θά είσαστε μαζί μου και θά μπορήτε κάθε στιγμή να μ' έμποδίσετε. Θά κυτάξω μονάχα τό καθρέφτισμά της στό νερά της λίμνης; Αυτό μου είνε άρκετό... Εά φτιάξω ένα πρόχειρο σχέδιο κι' ύστερα, χωρίς μοντέλλο, θά σάς έτοιμάσω την προσωπογραφία.

Ο μαχαραγιάς της Σουράτα ένθουσιάστηκε άπ' αυτή την ιδέα μου και την έλα μέρη στό πρώτο πραγματοποιήσαμε τό σχέδιό μου. Η μαχαρανή ήρθε πολλές φορές κοντά στην όχθη της λίμνης, τη μία φορά για να ταισή τα χρυσόψαρα, την άλλη του κύνους και την άλλη για να καθρεφτισθή. Έφτιαξα λοιπόν τό σκίτσο που μου χρειάζόταν, άποτύπασα στό νου μου τους τόνους των χρωμάτων και να γιατί τό πορτραίτο της μαχαρανής της Σουράτα έχει αυτή την παράξενη διαφάνεια... Ο ίδιος θέλησα να διατηρήσω τους τόνους των νερών, για να φτιάξω κάτι πρωτότυπο...»

Κι' αλήθεια, τό πορτραίτο της μαχαρανής της Σουράτα, αντίγραφο φυσικά εκείνου που έχει ο έρωτευμένος μαχαραγιάς, θεωρείται ως ένας από τους πιο άξιοθαύματους και τους πιο πρωτότυπους πίνακες της Έκθέσεως.

***

Μία άλλη προσωπογραφία, «ένα πορτραίτο στρατηγού», έχει επίσης μία παράξενη ιστορία. Ο στρατηγός ήταν όμορφος άνδρας, μά είχε χάσει μία μέρα στόν πόλεμο τό ένα μάτι. Κάποτε ώστόσο θέλησε να έχη στό σάλονι του μία μεγάλη προσωπογραφία του και έπήγε να ποζάρη στόν καλύτερο ζωγράφο της έποχής της. Ο ζωγράφος, πιστός στην πραγματικότητα, έφτιαξε τό πορτραίτο με μία άριστουργηματική άκρίβεια και σ' υπενόθε παρουσίασε τό στρατηγό μ' ένα μάτι.

Ο στρατηγός θυμος δέν κολακεύτηκε διάλο άλλο ζωγράφο, τόν Πολωνό Γιούριτς. Ο Γιούριτς, για να ένθουσιαστή τό στρατηγό συλλογιόσθε στην αρχή να τόν ζωγραφίσει με δυο μάτια, μά διάσασε κατόπιν, γιατί θά κολάκευε τόν μονόφθαλμο στρατηγό περισσότερο άπ' όσο θά έπρεπε. Τι έκανε λοιπόν; Παράτησε τό πινέλλο. Κάθε άλλο! Άπλούστατα, ζωγράφισε τό στρατηγό προφίλ, από τό μέρος που είχε τό γερό μάτι! Κ' έτσι ικανοποιήθηκε όλος ο κόσμος.

Μά κι' ο Πικασσό στά πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας του είνε μία περιπέτεια άρκετά διασκεδαστική.

Εκείνου τόν καιρό, ήταν ένας φτωχός κι' άσημος ζωγράφος που καθόταν σε μία σοφίτα της Μονμάρτρης κι' έπράγνε όποτε εύρισκε λεφτά. Μία μέρα λοιπόν παρουσιάστηκε στό άταλειό του ένας πλούσιος, μά και φιλόγυρος έμπορος και παρηγόησε στόν Πικασσό τό πορτραίτο του. Έκείνος, κατενθουσιασμένος από την έλπίδα του κέρδους, τό έφτιαξε γρήγορα. Μά φαντάζεσθε τη λύσσα του, όταν ο φιλόγυρος έμπορος του είνε ότι δέν του έμοιαζε, με τό σκοπό να τ' άγοράσει με λίγα φράγκα. Ο Πικασσό κατάλαθε την πωληρία του κι' άρνήθηκε να τό πούληση. Έπειτα, για να τόν έκδικηθή, έπιασε και ζωγράφισε

Ο μεγάλος Ισπανός ζωγράφος Πικασσό

μπροστά στο πρόσωπό του εμπόρου «τά σίδερα της φυλακής» κι' έγραψε από κάτω: «Πορτραίτο ενός φυλακισμένου αίσχολο-
τεχνικών ειδών της συνοικίας στην οποία καθόταν ο κουτοπόνη-
ρος πελάτης του. Έκείνος, φυσικά, όταν αντίκρυσε το πορτραί-
το του σε μία θιρίνα που συγκέντρωνε κάθε μέρα ένα πλήθος
περιέργων, έτρεξε στο άτελι του Πικασσό κι' άρχισε να δια-
μαρτύρηται και να τον φροβιζή. Ο Πικασσό όμως, άπαθότατος,
το άπάντησε:

—Δέν μπορώ να σάς καταλάβω: "Η τό πορτραίτο σάς μοιά-
ζει και τότε πρέπει να πληρώσετε την τιμή που συμφωνήσαμε ή
δέν σάς μοιάζει και τότε δέν πρέπει να διαμαρτύρησε γιατί ο
κόσμος δέν θά σάς γνωρίση...

Ο φίλτατος εμπόρος είχε θρή τό δάσκαλό του. Πλήρωσε
λοιπόν στενάχοντας τόν Πικασσό και πήρε τό πορτραίτο του.

Ο Όλλανδός πάλι ζωγράφος Αυτού Τενιέ έχει κι' αυτός μιά
έξ ίσου διασκεδαστική περιπέτεια.

Ένας νεαρός άριστοκράτης τού Ρότερνταμ, τού παράγγειλε
μιά μέρα την προσωπογραφία της άρραβωνιαστικής του. Ο
Τενιέ την έφτιαξε, μά ο έρωτευμένος θρήκε ζτι ή άγαπημένη
του δέν είχε κάτι τό άγγελικό στην όμορφιά της, όπως συ-
νέβαινε στην πραγματικότητα. Ο Τενιέ δέχτηκε να επιδιορθώ-
ση την προσωπογραφία. Την πήρε λοιπόν κι' όταν γύρισε στό
άτελι του την πέταξε σε μιά γυναιά. Ο άριστοκράτης τού Ρό-
τερνταμ, ύστερα από λίγες μέρες, παντρεύτηκε. Ο Τενιέ άφησε
να περάσουν τρείς μήνες κι' έπειτα πήγε με την προσωπογρα-
φία στον πελάτη του. Έκείνος τότε, όταν την είδε, ψιθύρισε μ'
ένα άπογοητευτικό χαμόγελο:

—Γόρα μάάλιστα!... "Ετσι ακριβώς είναι ή γυναίκα μου! Μά,
έδω πού τά λέει, έχετε τη μαγιά να εξωραί-
ζετε ύπερβολικά τά μοντέλα σας...

Καταλαβαίνετε τί είχε συμβή; Τρείς μήνες
μετά τό γάμο του, ο άριστοκράτης τού Ρότερνταμ δέν
έβρισκε πειά τίποτε τό άγγελικό στή γυναίκα του.

Μά ή πού όμορφη περιπέτεια συνέβη στό
μεγάλο ζωγράφο Ντιέγκο Βελάσκουθ.

Μιά μέρα είχε φτιάξει ένα πίνακα «Λάς
Μενίνιας» (Η «Δεσποινίδες της Τιμής») και
στή μέση αυτής της γυναικείας συντροφιάς
έφτιαξε τό πορτραίτο του. Τη στιγμή λοιπόν
πού τό άποτέλειωσε, έπισκέφθη τό άτελι
του ο βασιλεύς Φίλιππος IV και κυττάζον-
τας την προσωπογραφία τού Βελάσκουθ,
φώναζε με θαυμασμό:

—Είνε ύπέροχη! Μά... της λείπει κάτι. "Ε-
πιτρέψτε μου να κάνω μιά μικρή προσθήκη...

Και παίρνοντας τό πινέλλο από τά χέρια
τού Βελάσκουθ, ζωγράφισε την κόκκινη ται-
νία τού βασιλικού παρασήμου τού Άγιου
Ίακώβου στό στήθος τού πορτραίτου τού μεγάλου ζωγράφου!

Στην Έκθεση τής Βενετίας, όπως άναφέραμε, ύπάρχουν τέ-
λος, και μερικά πορτραίτα τής Γκρέτας Γκάρμπο από τους με-
γαλειότερους σύγχρονους Σουηδούς ζωγράφους. Τό περίεργο ό-
μως είναι, ότι έκτός απ' αυτά, τό κοινό θαυμάζει και μιά σειρά
από καλλιτεχνικές «μακέτες» για γραμματοσήμα, τά όποια
πρόκειται να έκδώση αυτές τις μέρες ή Σουηδική κυβέρνησις
και τά όποια έχουν τό πορτραίτο τής Γκρέτας Γκάρμπο! Θανα-
τασθήτε λοιπόν τώρα την συγκίνησι των γραμματουλλεκτών...

ΑΛΝΤΟ ΜΠΙΑΝΚΙ

ΤΗΣ ΣΤΙΓΜΗΣ

ΕΥΘΥΜΑ ΛΟΓΙΑ

- Πού πάς, ανδρούλη μου;
- Μιά φρόνιμη γυναίκα ποτέ δέν ρωτάει τόν άνδρα της πού πάει.
- Μά πώς οι φρόνιμοι άνδρες ρωτούν τις γυναίκες τους γι' αυτό;
- "Εχεις λάθος! Οι φρόνιμοι άνδρες δέν έχουν γυναίκες!

Κάποιος κοιλιόδουλος τόσο είχε υποδουλωθή στο πάθος του,
ώστε την ώρα πού ψυχορραγούσε έπεσε στους συγγενείς του:
—Τί κάθεστε; Δέν κάνετε τά κόλυθά μου πριν να πεθάνω...
για να φάω κι' εγώ!..

Σ' ένα πανδοχείο συναντηθήκανε μιά μέρα ένας Γάλλος κι'
ένας Γερμανός.

Ο Γερμανός ακούγοντας ένα γουρουνάκι να
ξεφωνίζει «oui! oui!», έπρε στον Γάλλο:

—Κύριε, να κι' ένα γουρουνάκι πού μιλάει
τη γλώσσα σας. "Εχετε την ύποχρέωσι να τού
άπανθήσετε!

—Σωστά, άποκρίθηκε ο Γάλλος στο Γερμα-
νό, αλλά τη μιλάει τόσο άβλια, πού γελάστηκε.
Νόμισα πως μιλούσε Γαλλικά κάποιος συμπα-
τριώτης σας!

ΓΝΟΜΙΚΑ, ΣΚΕΦΕΙΣ, ΛΕΙΩΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Ο ήλιος τού έρωτος δίνει ρόδινο χρώμα στον ορίζοντα και τις πύ
υλίβερξς άνάμα ήμέρες.

A. Μυσσέ

Όταν λείπει μακρυνά μας ο διαλεκτός τής καρδιάς μας, ή άπουσία
του είναι μιά άόρατη γόησσα, ή όποια σε κάθε στιγμή δίνει ευχαρία στή
φαντασία μας να στοίξη με τά πού όμορφα λουλούδια της τόν άγα-
πημένο μας.

Κα Στάελ

Όταν αγαπούμε με άγνότητα, με άφοσίωσι, με αυτοθυσία, είμαστε
τόσο εύτυχεις για τό αίσθημά μας αυτό, ώστε δέν μπορούμε να πιστέ-
ψουμε ότι εκείνη ή εκείνος δέν τό σπυμερίζονται.

M. Τιναιίρ

Έκείνος πού δίνει έμπιστοσύνη σε μιά γυναίκα, είναι σάν να έπι-
στεύεται σ' ένα ληστή.

Ησίοδος

Τά προσοπήματα είναι ή προφητείες τής καρδιάς, γιατί ή καρδιά
είνε Σίβυλλα. πού ξέρει πού καλά τά μυστήρια τού βασιλείου της.

Θ. Γζωτιέ

Ό,τι αρχίζει ή έρωτας, ο Θεός μόνο μπορεί να τό άποτελειώση.

***

Ο Τιμων ο μοιάνθρωπος, όταν είδε κάποτε δύο γυναίκες κρημασιέ-
νες σε μιά σκαιά, φώναζε : «Ο Θεός να δώσει όλα τά δένδρα να κά-
νουν τους ίδιους καρπούς!»

***

Προτιμώ να ρωτήσω ένα γέρο : «Πότε θα πε-
θάνετε ;», παρά να ρωτήσω μιά γυναίκα, όχι πού
νά : «Πότε γεννηθήκατε ;»

A. Δουμύς

Στόν έρωτα ή σωτηρία λείπει περισσότερα, απ' όσα
μπορεί να πη κι' ή δυνατότερη φωνή. Και τά λό-
για τής σωτηρίας είναι άνώτερα απ' όλα τ' άλλα,
γιατί ποτέ δέν είναι ψεύτικα !

A. Μυσσέ

Ο χρόνος, ενώ διυναμώνει τη φίλια, εξασθενεί
τόν έρωτα.

Ρισελέ

Η άσχημες γυναίκες στοίλιζονται πάντα περισ-
σότερο από τις όμορφες, γιατί φαντάζονται πως
απορούν ν' αναπληρώσουν την έλλειψή τους αυτή,
δείχνοντας τόν πλούτο τους.

Άπελλής

Ένας όχι όμορφος άνδρας μπορεί να μόν είναι
άσχημος, μά όχι όμορφη γυναίκα όπως είναι, γο-
εις και μιά εξάρσι, άσχημότερη.

Λαμαρτίνος

Μιά μονάχα συμβουλή μπορεί να δώσει κανείς σε μιά άσχημη γυναι-
κα : «Είθε ή όμορφιά τής ψυχής σου να άφαιρή κάθε τόσο την ά-
σχήμα τού προσώπου σου».

Θαλής ο Μιλήσιος

Αν γραφόταν ή ιστορία τών γυναικών, ή ιστορία αυτή θα ήταν ή
γενική ιστορία τού κόσμου. Δέν ύπάρχει και μιά επανάστασι σε κράτη
μικρά ή μεγάλα, και μιά άναστάσις σε οικογένειες πλούσιες ή πτω-
χές, πού να μόν ήταν μέρος σ' αυτές και ή γυναίκες.

Κοντοροσέ

Ο έρωτας είναι ο κακοηθέστερος έγωισμός, γιατί έχει δύο πρόσωπα.

Ρισελέ

Τόν καιρό πού αγαπούμε μιά γυναίκα, τής μιλούμε γι' αυτήν. Όταν
πάρουμε να την αγαπούμε, τής μιλούμε για τόν εαυτό μας.

Κάρμεν Σύβδα

Η γυναίκα ξέρει ν' αγαπά ή καλύτερα, όταν πειά τά χρόνια της δέν
της επιτρέπουν να έρωτοτροπή.

M. Ναπολιόν

Συμβαίνει συχνά ή κοπέλλες να παντρεύονται με έναν άνδρα, πού
δέν τόν αγαπούν, μόνο και μόνο για να πεισιματώσουν τόν άνδρα πού
σπυματώσαν και δέν κατορθώσαν να παντρευτούν.
Κατά τη γνώμη μου, θα ήταν προτιμότερο σε μιά τέ-
τοια περίπτωση να μείνουν άνύπανθρες. Γιατί, από έ-
νο βιολογικό γάμο, και μάλιστα χωρίς αγάπη, δύσκα-
κά έχει να φοβήθη κανείς : Την έπισηρία για την γυ-
ναίκα και την γελοιοποίησι για τόν άνδρα.

Άλφ. Ρικάρ

Γυναίκα με σταθερή καρδιά δέν γεννηθήκε ως τώ-
ρο κ' ούτε θα γεννηθή, φαντάζομαι, ποτέ. Πώπ